

Лектор
Мила Барјактаревих

Превод резимеа
Миомира Бранковић

Насловна слика
Никола Костандиновић

Илустрација на насловној страни:
Kladderadatsch, Берлин, 13. септ. 1903.

- Балканска крчма
1. Стражари (Аустрија и Русија): Хоћете ли већ једном да заведете ред у локалу, господине крчмару?
 2. Крчмар: Али, шта ја ту могу, господо!

Штампа:
„Чигоја штампа” Београд, Студентски трг 13
е-mail: chigoja@eunet.yu

Ослобођено пореза на промет мишљењем министарства за науку и технологију СР Србије бр. 413-00-419/94-01 од 14. јуна 1994. године.

САДРЖАЈ CONTENTS

Студије Essays

- Срђан Катић, *Улога Јевреја у отварању и развоју рудника Кучајна и Мајданпек у другој половини XVI века* 7
Srđan Katić, *The Role of Jews in the Opening and Development of Kuchaјna and Majdanpek Mines in the Second Half of the 16th Century*
- Владимир Јовановић, *Малолетничко преступништво у Србији крајем XIX века* 19
Vladimir Jovanović, *Juvenile Delinquency in Serbia Towards the End of the 19th Century*

Из истраживања Researches

- Гордана Каћански, *Кућне заједнице у десет села око Београда 1832. године* 31
Gordana Kaćanski, *Household Communities in 10 Villages in the Vicinity of Belgrade in 1832*
- Јасмина Милановић, *Правила и нацрт закона о стипендијцима школа у Србији (1839–1862)* 45
Jasmina Milanović, *Regulation and Draft Law on Students-Scholarship Holders (1839–1862)*
- Јелена Милојковић-Ђурић, *Улоге Јована Скерлића, Паје Јовановића и Сивевана Стојановића Мокрањца у развоју српске културе 1900–1914. године* 75

Теорија Theory

- Мирослав Савковић, *Целулоидни сведок. Прилог критички филма као историјског извора* 89
Miroslav Savković, *Celluloid witness. A contribution to the critique of a film as a historical source*

Баштине Heritages

- „Рајини доживљај” Драгољуба Живковића из Полома 99
Јасмина Николић, *Извештаји Бојдана Радице о Маринијевој осећени Ајини* 131

Извештавамо се г. Дојчили Рудану, преводиоцу за руски језик, јер је техничком омашком у прошлом броју изостало његово име испод превода чланка Андреја Леонидовича Шемјакина, *Успав осуђен на неуспех. Српски успав из 1888. године. Друштвене преступности и модернизацијски оквири: историографски стереотипи и дилеме*
Редакција

О идејама и књигама
On ideas and books

- Горан Милорадовић, *Под зусеницама историје (О књизи Драгана Крстића, „Психолошке белешке 1974–1975“)* 139
- Влада Станковић, *Марко Шуица, „Немирно доба српског средњег века. Власиела обласних господара“* 154
- Андреј Грубачић, *Историја непознатог човека. На израгу непознатог: историчар реконструише један сасвим обичан живот* 157
- Јован Чавошки, *Джеффри Хоскинз, Россия: народ и империја 1552–1917* 160
- Синиша Стефановић, *A. Sela (ed.), „Political Encyclopedia of the Middle East“* 170

СТУДИЈЕ
ESSAYS

Срђан Кајић

УДК 622(=411.16)(497.11–11)“15”

Улога Јевреја у отварању и развоју рудника Кучајна и Мајданпек у другој половини XVI века

Апстракт: Тема рада је отварање и развој рудника Кучајна и Мајданпек у другој половини XVI века. Посебна пажња посвећена је Јеврејској заједници која је после периода државне управе уложила капитал у рударску производњу и знајно је унапредила.

Област Кучева једна је од најбогатијих рударских регија у Европи. Најстарији трагови рударства потичу још из раног енеолита.¹ Руда је копана и у античком добу,² и у средњем веку.³ Кучево је после пада под османску власт 1458. године скоро столеће било погранично подручје према Угарској, изложено сталним непријатељским упадима, па је у таквим околностима било тешко да се организује рударска производња.

Тек у време освајања Баната 1551. и 1552. године и померања границе на север, почели су обимнији истраживачки радови, који су довели до отварања Кучајне 1553,⁴ и Мајданпека 1559. године.⁵ Тада

¹ В. Јовановић, *Mali Šturac, Ein neues prahistorisches Kupferbergwerk in Zentralserbien, Zeitschrift für Kunst und Kultur in Bergbau, Der Abschnitt, 4–5, Bochum 1983, 177–179.*

² С. Душанић, „Организација римског рударства у Норичу, Панонији, Далмацији и Горњој Мезији 622 (37)“, у: *Историјски гласник 1–2, (1980), 7–55.*

³ К. Лиречек, „Трговачки путеви и рудници Србије и Босне у средњем веку“, у: *Зборник Констанићина Лиречека I, Београд 1959, 206–303; Више података о средњовековном рударству пружају археометалуршка истраживања. Види Д. Мркобрад, „Средњовековно рударство на подручју источне Србије“, у: *Археологија источне Србије, Београд 1997, 151–163.**

⁴ *Vaşbakanlık arşivi (BBA), Istanbul, Maliyeden müdevver defteri (MAD) 2775, 1744.*

⁵ За разлику од Кучајне, за Мајданпек немамо документе, који се директно односе на отварање рудника. Подаци о производњи бакра у Мајданпеку уписани су само у сажетом попису Смедеревског санџака из 1560 (*Nazional-Bibliotek Wien, Mxt-без броја, 22b*), док их у опширном попису из исте године нема (*BBA, Tapu tahrir defterleri – TD, 316*). Грешка пописивача тешко се може прихватити као одговор, јер су исти службеници